

7. Туркевич О. В. Методика викладання української мови як іноземної : розвиток науки і становлення терміна / О. В. Туркевич // Теорія і практика викладання української мови як іноземної : зб. наук. праць. – Львів, 2009. – Вип. 4. – С. 137–145.
8. Хирівська Г. Вивчення української фармацевтичної термінології в іншомовній аудиторії / Г. Хирівська // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. - 2015. - Вип. 11. - С. 105–112. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Timvum_2015_11_16
УДК 81'26

Литовська О.В.

Харківський національний медичний університет
ПРОДУКТИВНІСТЬ ВИВЧЕННЯ АБРЕВІАЦІЇ В КУРСІ ЛАТИНСЬКОЇ
МОВИ В МЕДИЧНИХ ВНЗ

У своєму професійному спілкуванні лікарі широко послуговуються як латинськими, так і українськими й іншомовними скороченнями. У курсі латинської мови аббревіатури розглядаються переважно у контексті рецептури. Продуктивність залучення до вивчення анатомічних та клінічних скорочень видається недооціненою.

***Ключові слова:** аббревіація, латинська мова, медична термінологія, мовленнєва економія, професіоналізми.*

In their professional communication doctors broadly use Latin, Ukrainian and foreign language abbreviations. In the Latin course abbreviations are discussed predominate in the context of prescriptions. Productivity of inclusion anatomical and clinical short forms to the course seems underestimated.

***Key words:** abbreviation, Latin language, medical terminology, speech economy, professionalisms.*

В своем профессиональном общении врачи широко используют как латинские, так и украинские и иностранные сокращения. В курсе латинского языка аббревиатуры рассматриваются преимущественно в контексте рецептуры. Продуктивность вовлечения в изучение анатомических и клинических сокращений представляется недооцененной.

***Ключевые слова:** аббревиация, латинский язык, медицинская терминология, речевая экономия, профессионализмы.*

Процеси глобалізації зумовлюють надшвидке поширення та інтернаціоналізацію лексики у будь-яких сферах життя. Вимоги мовленнєвої економії роблять скорочення одним з найбільш продуктивних способів словотворення, особливо у професійних підмовах. На поширення використання скорочень у професійному та приватному спілкуванні впливає розвиток таких медійних сфер, як твіттер, інстаграм, де кількість буквених знаків є обмеженою.

Абревіатури виконують утилітарну функцію і разом із тим є ознакою розвитку мови – її наповнення новою лексикою, адже часто скорочення перетворюються на самостійні слова, одержуючи власну парадигму.

Проблемам класифікації та особливостям перекладу аббревіатур у професійних мовах присвячено багато матеріалів. Дискутованим залишається питання визначення та систематизації скорочень [3; 5; 8], приділяється багато уваги особливостям функціонування аббревіатур у мові медицини [4; 8; 10] та своєрідності перекладу медичних скорочень [1; 6].

У професійній комунікації медиків широко використовуються аббревіатури на позначення анатомічних одиниць, фізіологічних показників, клінічних проявів захворювань, лікувальних та діагностичних процедур, рецептурних виразів,

лікарських препаратів та біохімічних сполук тощо. Велика кількість цих скорочень є латинськими чи містять елементи латинського або грецького походження.

Отже, знайомство студентів з латинськими аббревіатурами є одним із завдань викладачів латинської мови та медичної термінології та інших мовних дисциплін початкового етапу навчання майбутніх лікарів.

Аналізуючи викладення цих тем в базових підручниках з латинської мови [2; 9; 11], стає очевидним, що сьогодні у курсі «Латинська мова та медично термінологія» тема скорочень розглядається переважно у контексті аббревіатур в анатомічній номенклатурі (скорочені позначення *v.* - *vena*, *vv.* - *venae*) та аббревіатур при виписуванні рецептів (*Rp.* – *recipe*; *D. t. d. N.* – *Da tales doses numero*). Рецептурні скорочення розглядаються більш ґрунтовно, анатомічні ж часто залишаються на самостійне опрацювання студентів. Характерно, що у розділах, присвячених клінічній термінології, питання скорочень не розглядається взагалі. Ми припускаємо, що це пов'язано із зосередженістю на вивченні грецьких терміноелементів при розгляді клінічної термінології, а також із відсутністю унормованого тезаурусу у сфері клінічної термінології, у тому числі переліку скорочень.

Звертаючись до іноземних підручників з медичної термінології, ми бачимо трохи іншу картину. Розгляд усталених скорочень є обов'язковим елементом курсу, а серед тих скорочень, що розглядаються, домінують саме професійні вислови клінічної сфери. Про важливість скорочень саме у царині клінічної термінології свідчить і наявність тематичних словників (наприклад, «*Dictionary of Medical Acronyms and Abbreviations*» [13], а також численні словникові статті, у яких наводяться аббревіатури, у англomовних енциклопедичних медичних словниках на зразок «*Dorland's Medical Dictionary*» чи «*Stedman's Medical Dictionary*» [14; 17].

Так, у підручнику «*Medical Terminology. Language for Health Care*» термінологічний матеріал згруповано згідно системам органів (дихальна, серцево-судинна), і у кожному розділі подаються поширені аббревіатури (наприклад *bx* – *biopsy*, *D1* – *first dorsal vertebra*, *RA* – *rheumatoid arthritis* тощо) [18]. Схожий підхід та аббревіатури як обов'язковий елемент медичної термінології знаходимо у «*Medical Terminology Simplified*». Причому до переліку аббревіатур, запропонованих для вивчення, входять як загальноприйняті на зразок хімічних позначень (*CO₂*), чи одиниць вимірювання (*g*, *ml*), так і притаманні американській терміносистемі (*LUQ* – *left upper quadrant* на позначення черевної ділянки) [16]. Автори «*Medical Terminology for Health Professions*» пропонують одразу множинні варіанти скорочень: «*DG, Dg, Diag, diag, DX, Dx = diagnosis*» [15, p. 15].

Словник Дорланда містить численні статті, які пояснюють медичні скорочення у різних сферах медичного знання, включно із латинськими аббревіатурами: «*AA achievement age; Alcoholics Anonymous; amino acid. AA [Gr. ana of each] aa. aa. [L.] arteriae (arteries). aa an abbreviation used in prescription writing, following the names of two or more ingredients and signifying «of each»; also written AA and ana.*» [14, p. 30]

Варто відмітити, що у англomовних країнах послуговуються латинськими скороченнями на позначення рівня медичної освіти: *MD* – *medicinae doctor*, *ChD* – *chirurgiae doctor*, *ChB* – *chirurgiae baccalaureus*, – що також знаходить відображення у лексикографічних виданнях [13; 14; 17].

Хоча в українських енциклопедичних медичних словниках абрєвіатури не надто широко представлені [7; 12], у вітчизняній медичній термінології вони займають чільне місце. Однак обсяг інформації про скорочення у професійній мові, яку одержують студенти-медики, не зовсім відповідає реальній практиці у медичній комунікації.

Відзначимо, що українська анатомічна термінологія не обмежується вже вказаними скороченнями у номенклатурі. Так, в анатомічних атласах та підручниках усталеною є скорочена номінація відділів хребта (С1 – перший шийних хребець, Т4 – четвертий грудний хребець), у номенклатурі зустрічаємо скорочені позначення відділів головного мозку, у стоматології використовуються буквено-цифрові абрєвіатури на позначення зубів (М3 – третій моляр, або зуб мудрості). Більшість студентів знайомляться із вищезазначеними скороченнями під час вивчення анатомії, хоча, здавалося б, цей аспект мав би висвітлюватися й у курсі латинської мови.

Найбільш непослідовним та невпорядкованим є використання абрєвіатур у клінічній термінології. При написанні діагнозів або історій хвороб вітчизняні лікарі не надто активно послуговуються латинськими абрєвіатурами. Однак поширеними є українські абрєвіатури: СНІД (синдром набутого імунodefіциту), ЛОР (ларінго-, ото-, ріно-), ВОТ (внутрішньо очний тиск), АТ (артеріальний тиск), КАК (клінічний аналіз крові), ВКГ (векторна кардіограма) [7]. В цьому плані скорочення латинського походження більш поширені серед закордонних спеціалістів, про що свідчать словники та методичні матеріали. Так, досить поширеними у англomовних джерелах є діагностичні скорочення: DIM – *dosis infectionis media, isq – in status quo*, Lb – *Leishmania brasiliensis*, OS – *oculus sinister*; PP – *post partum* [13], M – *myopia*, Pb – *presbyopia*, CM – *causa mortis*, prn – *pro re nata*, qh – *quaque hora* [12; 14; 17] тощо.

Із зростанням інтернаціоналізації української медицини здатність студентів розуміти інформацію, подану у закордонних джерелах, стає усе більш важливою компетентністю.

Вищезазначене свідчить про продуктивність виділення абрєвіатури у клінічній термінології в окрему тему при викладанні курсу «Латинська мова та медична термінологія».

Зауважимо, що значущість цього аспекту не обмежується викладанням вітчизняним студентам. Згідно нашим спостереженням при англomовні студенти виявляються недостатньо обізнаними щодо абрєвіатур латинського походження, навіть тих, що є усталеними в англійській мові загального вжитку. Так, переважна більшість студентів не могла назвати повні форми таких абрєвіатур, як *a.m., A. D., etc., e. g.* тощо, хоча використовувала їх у повсякденному спілкуванні. Тим паче студенти не знайомі із скороченнями медичної галузі.

Поширеність абрєвіатур та їхня затребуваність у професійному спілкуванні лікарів обґрунтовує приділення їхньому розгляду більше уваги, перш за все у курсі латинської мови, який постає першою сходинкою в опануванні майбутніми лікарями професійної підмови. Видається продуктивним приділити більше уваги анатомічним скороченням та їхньому використанні на практиці, а також розробити стратегію розгляду клінічних абрєвіатур.

Саме дослідження, переклад та вивчення скорочень на позначення захворювань, клінічних показників, хірургічних та діагностичних процедур видається перспективним напрямом для філологів та освітян, які працюють у

медичних вчз. Важливо зауважити, що цей напрямок набуває особливого значення у зв'язку із збільшенням інтернаціонального компоненту у процесі перевірки та навчання студентів, а також із збільшенням кількості іноземних студентів, які навчаються в українських медичних ВНЗ.

Разом з тим розгляд аббревіатур на заняттях з латинської мови дозволяє розгорнути систему міжпредметних зв'язків (англійська мова, ділова українська мова, фізіологія, біологія, гістологія) та посилити культурологічний аспект, адже велика кількість латинських скорочень, укорінених у повсякденній мовленнєвій практиці, пов'язані із історичними традиціями (AD, etc, *ibid.*).

Тож видається продуктивним, по-перше, проаналізувати статус та частоту вживання аббревіатур у сучасній медичній практиці; по-друге, ініціалізувати роботу із укладання українського словника медичних скорочень; по-третє, більш детально розглядати явище скорочень у курсі як латинської мови, так і інших мовних дисциплін для студентів-медиків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барбазева С.С. Особенности перевода аббревиатур в англоязычном медицинском тексте / С.С.Барбазева, А. А.Авраменко // Филология. – Самара, 2011. – С.911-915.
2. Беляева О. М. Латинська мова та медична термінологія: для студентів стоматологічних факультетів / О.М. Беляева, В.Г. Синиця, Л.Ю. Смольська та ін.; за ред. О.М. Беляєвої. – К. : Медицина, 2015. – 496 с.
3. Бойченко Л. М. Структурно-семантичні типи аббревіатур і діапазон їх дериваційної активності в сучасній українській мові та класифікація аббревіатур / Л. М. Бойченко // Мовознавство. – 1982. – №5. – С. 75–80/
4. Зубова Л. Ю. Английские медицинские аббревиатуры как часть профессиональной языковой картины мира (на фоне русских и французских аналогов) : автореф. дис. ... канд. филол. наук. 10.02.04. – Воронеж, 2009. – 22 с.
5. Микульчик Р. Сучасні українські аббревіатури: перспективи і стан дослідження / Роман Микульчик // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». – 2005. – № 538. – С. 12–15.
6. Нікішина В. Особливості перекладу аббревіатур та інших скорочень / В. Нікішина // Лінгвістика. Випуск X. – С. 137-138.
7. Новый англо-український медичний словник / за ред. Ривкіна В.Л., Бенюмовича М.С. – К. : Арії, 2007. – 784с.
8. Сергеева Т. С. Аббревиатура в системе лексических сокращений / Т. С. Сергеева // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – 2013. – №6 (24). Ч. 2. – С 174–178.
9. Смольська Л. Ю. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – К. : Медицина, 2008. – 358 с.
10. Стоянова Л. Аббревіація в системі сучасної кардіологічної номінації / Л. Стоянова // Мовознавство. Літературознавство. – АПСНІМ, 2014. – №1. – С. 71–77;
11. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник. А-Я. 60 000 термінів / Уклад. Л. І. Петрух, І. М. Головка . – К. : ВСВ «Медицина», 2015 . – 967 с.
12. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : [учебник] / М. Н. Чернявский. – М. : Медицина, 2004. – 447 с.
13. Dictionary of Medical Acronyms & Abbreviations / Compiled and edited by Stanley Jablonski. – ELSEVIER, 2005. – 982 p.
14. Dorland's illustrated medical dictionary. – ELSEVIER, 2012. – 2176 p.
15. Ehrlich A. Medical Terminology for Health Professions / Ann Ehrlich and Carol L. Schroeder. – Delmar Cengage Learning, 2009. – 636 p.
16. Gyls B. A. Medical terminology simplified: a programmed learning approach by body system / Barbara A. Gyls, Regina M. Masters. – 4th ed. – Philadelphia : FA Davis company, 2010. – 662 p.
17. Stedman T. L. Stedman's medical dictionary / T. L. Stedman. – 26th ed. – Baltimore : Williams and Wilkins, 1995. – 2030 p.
18. Thierer N. Medical terminology. Language for health care / Nina Thierer, Deborah Nelson, Judy K. Ward, LaTanya Young. – McGraw Hill, 2010. – 786 p.